

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Історичний факультет
Кафедра давньої та нової історії України

З А Т В Е Р Д Ж У Ю
Заступник декана з науково-педагогічної
та навчальної роботи
Тарас ПШЕНИЧНИЙ
Історичний факультет
2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Історичні фальсифікати

для студентів

галузь знань 03 Гуманітарні науки
спеціальність 032 Історія та археологія
освітній рівень другий (магістерський)
освітня програма Історія України
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021/2022
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: В.І.Ульяновський, доктор історичних наук, професор, професор кафедри давньої та нової історії України

Пролонговано: на 20²¹/20²² н.р. (підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. () « » 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник: Ульяновський Василь Іринархович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри давньої та нової історії України

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. Кафедри давньої та нової історії України

 Віктор КОЛЕСНИК

Протокол № 12 від «30» червня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією історичного факультету

Протокол № 7 від «26» 08 2021 року

Голова науково-методичної комісії Наталія ТЕРЕС

ВСТУП

1. Мета дисципліни – показати методику, причини та обставини творення історичних фальсифікатів, їх побутування в Україні та світі, можливості виявлення та завдання історика в їх спростуванні на всіх рівнях інформаційного простору, звільненні історичної свідомості соціуму від історичних міфів та викривлених знань.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

Знати: основні етапи еволюції історії фальшивок в світовій та українській історії, засвоїти головні схеми наукового аналітичного спростування фальшивок та з'ясування обставин і мети їх створення.

Вміти: застосовувати сучасні методи виявлення й критики фальшованих історичних документів та артефактів, опрацьовувати індивідуальні схеми перехресної перевірки фальшованих пам'яток.

Володіти елементарними навичками: самостійного виявлення фальсифікатів будь-якого рівня в сучасних засобах масової інформації, документах, політичних заявах тощо.

3. Анотація навчальної дисципліни. ЗМІ, непрофесійні автори та колекціонери наповнюють інтелектуальний простір України численними недостовірними історичними даними, вигаданими джерелами та пам'ятками, формуючи викривлене уявлення про минуле. Тож курс про історичні фальсифікати готує майбутніх істориків до адекватного сприйняття подібних фальшивок. В курсі розглядаються системи фальшування артефактів від давніх часів до наших днів. На конкретних прикладах визначаються способи, засоби й етапи розкриття фальсифікату. Детально розглядаються всі відомі різновиди фальшування писемних, речових, усних та інших пам'яток. Українські історичні фальсифікати аналізуються в контексті світових за типологічним принципом.

4. Завдання (навчальні цілі) Випрацювати у студентів навички самостійної роботи з фальшованими джерелами та способів аналізу різнопланових фальшованих історичних документів і пам'яток. Спрямувати систему мислення студентів зі сприйняття історії та будь-якого тексту як оригінальної пам'ятки до розуміння багатовекторності історичного процесу, можливості недостовірної інформації й фальшованості самих її джерел.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	<i>Знати:</i> основні етапи еволюції історії фальшивок в світовій та українській історії, засвоїти головні схеми наукового аналітичного спростування фальшивок та з'ясування обставин і мети їх створення	<i>Лекція, самостійна робота</i>	<i>Контрольна робота 1, екзамен</i>	20%
1.2	<i>Знати:</i> показові українські історичні фальсифікати, історію їхньої появи, розповсюдження та використання в різних ситуаціях	<i>Лекція, самостійна робота</i>	<i>Контрольна робота 2, екзамен</i>	20%

2.1	<p><i>Вміти:</i> застосовувати сучасні методи виявлення й критики фальшованих історичних документів та артефактів, розпрацьовувати індивідуальні схеми перехресної перевірки фальшованих пам'яток</p>	<p><i>Семінарське заняття, самостійна робота</i></p>	<p><i>Усне опитування та тести на семінарських заняттях, Індивідуальне творче завдання, екзамен</i></p>	30%
2.2	<p><i>Вміти:</i> аналізувати історичні джерела, на основі яких здійснюється критика фальшованих джерел</p>	<p><i>Семінарське заняття, самостійна робота</i></p>	<p><i>Усне опитування та тести на семінарських заняттях, індивідуальне творче завдання, екзамен</i></p>	30%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни Програмні результати навчання	1.1	1.2	2.1
01. Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.	+	+	
05. Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.		+	+
06. Здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання.			+
08. Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових й археологічних експедиціях тощо.		+	+
16.2. Застосовувати на практиці методики загальноісторичного дослідження та спеціальних, в т.ч. генеалогічних методик пошуку, збору та узагальнення родоводного матеріалу, створювати генеалогічні розписи різних типів, генеалогічні досьє, довідки, бази даних; працювати в інтерактивних пошукових генеалогічних системах і електронних базах даних	+		+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.1.— 10 балів/6 балів*.
2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.2. – 10 балів/6 балів
3. Оцінювання роботи на семінарських заняттях ЗМ1: РН 2.1. – 15 балів/ 9 балів.
4. Оцінювання роботи на семінарських заняттях ЗМ2: РН 2.2. – 15 балів/ 9 балів.
5. Індивідуальне творче завдання з тем ЗМ1: РН 2.1. – 5 балів/3бали.
6. Індивідуальне творче завдання з тем ЗМ2: РН 2.2. – 5 балів/3бали.

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю

- підсумкове оцінювання:

- форма на екзамені: письмова.

- максимальна кількість балів, які можуть бути отримані – 40, пороговий бал – 24.

- оцінюються такі результати навчання студентів: теоретичні знання курсу, критичні вміння аналізувати історичні документи та матеріали, здібності до розбору конкретних фальсифікатів.

- форма проведення екзамену – письмова, види завдань - завдання білету триступеневі: теоретичне завдання - 30% (точне відтворення ідей дослідників конкретної проблеми), практичне завдання - 30% (досконалий аналіз тексту фальсифікату); творче завдання 40%. (власна оцінка фальшованого артефакту)

- мінімальний пороговий рівень екзаменаційної оцінки, за якої іспит вважається складеним – **24 бали.**

- необхідна умова допуску до екзамену: студент не допускається до екзамену, якщо впродовж семестру набрав **менше ніж 20 балів (критично-розрахунковий мінімум).**

Рекомендований мінімум допуску до екзамену – 36 балів.

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані під час семінарів (усні опитування та тести); бали, отримані за виконання індивідуальних творчих завдань; бали, отримані під час модульного контролю, а також бали, отримані під час складання підсумкового контролю (екзамен), а саме: за виконання запропонованих завдань.

Зміст курсу поділений на два змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1-6, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 7-12.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, усне опитування, тести, творчі завдання) і підсумкове оцінювання (екзамен).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 60 балів; підсумкове оцінювання (екзамен) – максимум 40 балів)

Змістовий модуль 1. <i>Теорія та види історичних фальсифікатів</i>			Змістовий модуль 2. <i>Особи фальсифікаторів та різновиди творених ними фальшивок.</i>			Екзамен
30 залікових балів (максимум)			30 залікових балів (максимум)			40 балів (максимум)
Семінарські заняття	Самостійна Робота (індивідуальне творче завдання)	Модульний Контроль	Семінарські заняття	Самостійна робота (індивідуальне творче завдання)	Модульний контроль	
15 (максимум)	5 (максимум)	10 (максимум)	15 (максимум)	5 (максимум)	10 (максимум)	

Індивідуальне творче письмове завдання студент подає викладачу на останньому семінарі кожного змістового модулю, зокрема творче завдання 1 – остання декада квітня, творче завдання 2 – остання декада травня.

Критерії оцінювання індивідуального завдання:

- * глибоке розкриття проблеми з представленням власної позиції – 5 балів;
- * тема розкрита, але без представлення власної позиції – 3-4 бали;
- * тема розкрита неповно – 2 бали;
- * тема розкрита поверхово, або лише один аспект – 1 бал.

Упродовж семестру оцінюється робота студента під час кожного семінару (виступ, доповнення, участь у дискусії, творчі тести). Під час семінару студент має можливість досягти від 0,5 до 5 балів.

На **семінарських заняттях усна відповідь** оцінюється максимум в 2,5 бала.

Критеріями оцінювання відповіді під час семінару є:

- * повнота розкриття питання – 0,5 - 1 бал;
- * логіка викладення матеріалу – 0,5 бала;
- * використання основної й додаткової літератури – 0,5 бала;
- * аналітичні міркування, вміння робити висновки – 0,5 бала.

Кожен студент впродовж семінару зобов'язаний брати участь в обговоренні й отримати мінімум 2 бали (пороговий бал позитивної оцінки за усні відповіді на семінарі).

На **семінарських заняттях** також проводяться **творчі тести**, які оцінюються максимум в 2,5 бали, мінімум в 1,5 бали. Критеріями оцінки творчого тесту на семінарі є:

- * глибоке розкриття проблеми з представленням власної позиції – 2,5 балів;
- * тема розкрита, але без представлення власної позиції – 2 бали;
- * тема розкрита неповно – 1,8 бала;
- * тема розкрита поверхово, або лише один аспект – 1,5 бала.

Таким чином, на одному семінарському занятті студент може максимум отримати 5 балів (сумарно за усні відповіді та творчий тест).

Після завершення відповідно ЗМ1 і ЗМ2 проводяться **контрольні роботи** у формі тестів, зокрема Контрольна робота 1 (середина квітня) і Контрольна робота 2 (кінець травня). Тест містить 3 запитання, правильна відповідь на 1-е і 2-е оцінюється в 3 бали, а на 3-є в 4 бали.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються відповідно до чинних нормативних документів Університету.

Екзаменаційний білет містить три завдання, 1-е і 2-е з яких оцінюються в 15 балів, 3-є – в 10. Критеріями оцінювання відповіді є:

Для перших двох:

- * Відповідь повна, представлено власне бачення проблеми – 12-15 балів;
- * Відповідь повна з власними оцінками, але наявні окремі несуттєві помилки при викладі фактичного матеріалу – 10-11 балів;
- * Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання – 8-9 балів;
- * Відповідь фрагментарна, відображені лише деякі аспекти проблеми – 6-7 бали;
- * Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі фактичного матеріалу – 3-5 бали;
- * Відповідь має значні помилки – 1-2 бали.

Для третього:

- * Відповідь повна, представлено власне бачення проблеми – 10 балів;
- * Відповідь повна з власними оцінками, але наявні окремі несуттєві помилки при викладі фактичного матеріалу – 7-8 балів;
- * Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання – 5-6 балів;
- * Відповідь фрагментарна, відображені лише деякі аспекти проблеми – 3-4 бали;
- * Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі фактичного матеріалу – 2 бали;
- * Відповідь має значні помилки – 1 бал;

Умовою допуску до екзамену є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 20 балів (**критично-розрахунковий мінімум**). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт. **Рекомендований мінімум** для допуску до екзамену – 36 балів.

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Екзамен	Підсумкова оцінка
Мінімум	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Теорія та види історичних фальсифікатів				
1.	ЛЕКЦІЇ Тема 1. Вступ до курсу	2	-	5
2.	Тема 2. Знамениті фальсифікати світового рівня	2	-	6
3.	Тема 3. Фальсифікати в історії України: загальна характеристика	4	-	6
4.	Тема 4. Теорія фальсифікації Умберто Еко та її застосування	2	-	6
5.	СЕМІНАРИ : <i>Історичні наративи: дискусії про фальшування</i> Тема 5. «Велесова книга»: докази фальшування	-	4	6
6.	Тема 6. «Слово о полку Ігоревім»: дискусія щодо фальшивості чи оригінальності	-	2	6
7.	Індивідуальне творче завдання 1	-	-	5
8.	Контрольна робота з тем ЗМ1	-	2	-
Змістовий модуль 2. Особи фальсифікаторів та різновиди творених ними фальшивок.				
9.	ЛЕКЦІЇ Тема 7. Колекціонери та стимуляція фальсифікатів.	4	-	5
10.	Тема 8. Особи найвидатніших фальсифікаторів.	4	-	6
11.	Тема 9. Українські актові книги та фальсифікації в них	2	-	6
12.	Тема 10. Літературні фальсифікати	4	-	6
13.	СЕМІНАРИ <i>Фальшування актових документів та археологічних пам'яток</i> Тема 11. Фальшування актових документів в Україні 16-20 ст.	-	4	6
14.	Тема 12. Фальшування археологічних артефактів та творів мистецтва	-	2	6
15.	Індивідуальне творче завдання 2	-	-	5
16.	Контрольна робота з тем ЗМ2	-	2	-
17.	Всього за семестр	24	16	80

Загальний обсяг **120 год.**, в тому числі:

Лекцій - **24 год.**

Семінари - **16 год.**

Самостійна робота - **80 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Грабович Г. Слідами національних містифікацій // Критика. 2001. №6.

2. Велесова книга. К., 2019

3. Возняк М. Псевдо-Кониський і Псевдо-Полетика. Львів, Київ, 1939.

4. Еко Умберто. Фальсифікації в середні віки // Від древа до лабіринту. Б.м., 2016.

Плохій С. Козацький міф. К., 2013.

5. Шевчук В. Загадкова «Велесова книга» // Хроніка 2000. 1994. №3/4.
6. Шилов Ю.А. Істина Велесової книги. К., 2000
7. Шилов Ю.А.»Велесова книга» та актуальність прадавніх учень. К., 2001.

Додаткові:

1. Козлов В.П. Тайны фальсификации. М., 1996.
2. Фальсификация исторических источников и конструирование этногенетических мифов. М., 2011.
3. Смирнов И.П. О подделках А.И.Сулакадзевым древнерусских памятников // Труды отдела древнерусской литературы. 1979. Т.34.
4. Сперанский М.Н. Русские подделки рукописей в начале 19 в. (Бардин и Сулакадзев) // Проблемы источниковедения. М., 1956. Вып.5.